film 73

SAYI : 30
ŞUBAT

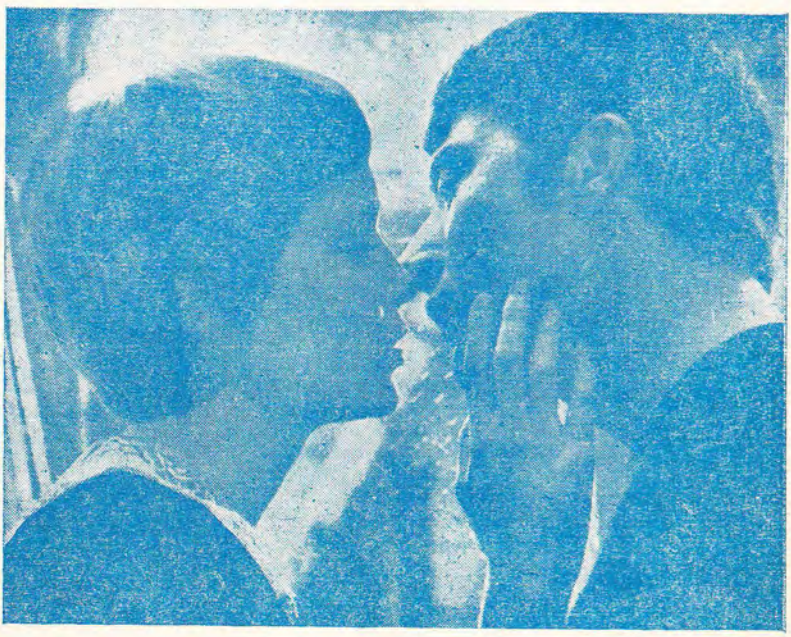

JANCSO

ALLIO

SCHLÖNDORFF

FRANJU

POLANSKİ

PROGRAM 10. SAYFADADIR.

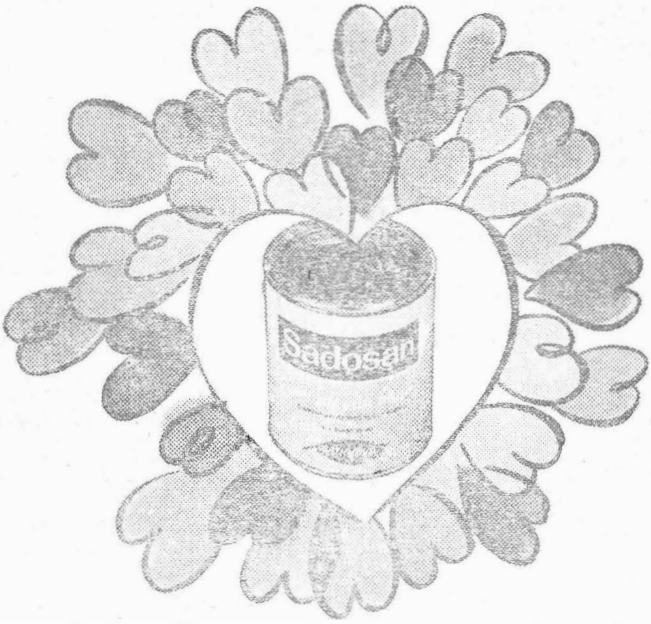

gönülleri fetheden plâstik boya

Boya var, boyacık var SADOSAN plâstik boyaların şahıdır. Hem içerde kullanılır, hem dışarda. Üstelik dış tesirlerden etkilenmeyen yegâne plâstik boyadır. 20 dakikada kurur. Kokusuzdur. Dayanıklıdır. Solması söz konusu değildir. Su ile yıkanabilir. Yuvanızı bu yıl SADOSAN ile renklendiriniz... neşelendiriniz.

Sadosan

bir DYO mamulüdür

dyo boya, vernik ve reçine fabrikaları (İzmir)

Ön Kapak / Erkal Yavi

Resim / «John and Mary» de Dustin Hoffman ve Mia Farrow.

FİLİM 73 / Türk Sinematek Derneği'nin yayın organı olarak ayda bir yayımlanır / Sahibi Türk Sinematek Derneği adına Onat Kutlar / Yazı İşleri sorumlusu : Ömer Pekmez / Bu sayıyı hazırlayan : Nezih Coş / Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir, dergiyi bağlamaz / Yönetim Yeri : Türk Sinematek Derneği, Sıraselviler Caddesi, No. 65 Beyoğlu, İstanbul / Tel : 49 87 43 / P. K. 307 Beyoğlu / Dizgi ve Baskı : Lâtinl Matbaası / Baskı tarihi : 2/2/1973

SAYI : 30 3 LİRA

Sabahattin Eyüboğlu'nun Anısına

Türk Sinematek'i bu ay sizlere bir yandan dünya sinemasının çeşitli ülkelerden seçilmiş ilginç filimlerini sunarken bir yandan değerli kurucularından ve sanat adamımız Sabahattin Eyüboğlu'nu kaybetmenin acısını paylaşmak istiyor.

Sabahattin Eyüboğlu'nun ülkemizin sanat ve düşünce ortamına uzun yıllar yaptığı değeri ölçülemez katkıyı burada sergilemek olanak dışı. Köy Enstitülerinden unutulmaz çevirilerine, Anadolu üstüne düşünce yazılarından çeşitli konulardaki denemelerine kadar Eyüboğlu'nun el attığı her alandaki yapıcı çabaları arasında «Sinema» özel bir yer tutmaktadır. 1950'lerden günümüze kadar çevirdiği bir düzineye yakın kısa filim, Türk Belge Sineması tarihinin en önemli çalışması olmak özelliğini daha uzun süre koruyacaktır. Gerçekten «en önemli Türk kısa filim sanatçısı kimdir?» diye sorulsa cevabı apaçık ortadadır: Sabahattin Eyüboğlu. Üniversite Filimcilik Merkezi'nin konuları oldukça sınırlandırılmış, yani daha çok sanat tarihine dönük filim çalışmalarına Anadolu halkının kişiliğini, özelliklerini, insancıl dokusunu kaymayı başaran Eyüboğlu bu bakımdan kişilikli bir anlatımı bulunan bir sinema sanatçısıdır. Dolayısıyla bu filimler sadece başka kısa filmin yapılmadığı bir ülkenin «tek örnekleri» oldukları için, ya da Berlin Filim Şenliği'nden Madrit Filim Şenliği'ne kadar çeşitli uluslararası karşılaşmalarda ödüller kazandıkları için değil, özel bir anlatıma, bir sinema tadına sahip oldukları için değerlidirler.

Sabahattin Eyüboğlu'nun sinema sanatına katkısı sadece filimleri yoluyla değil ayrıca kurucu çabalarıyla da değer kazanmaktadır. 1964 - 1965 yıllarında Sinematek'in kuruluş günlerinde gösterdiği sıcak ilgi, Sinematek'in on beş kurucusundan biri olarak temeline koyduğu harç, ve sonraki yıllarda bütün çalışmalara yaptığı içten katkı bize, bir kurum olarak ta dayanaklarımızdan birini yitirmenin acısını getiriyor.

Eyüboğlu'nun sinema sanatçısı olarak kişiliği ve filimlerinin özellikleri konusunda daha çok şeyler yazılıp söylenecektir. Biz bu ayın programında onun anısına ayırdığımız «Türk Kısa Filimleri» gösterisinde ilginç yapıtlarından örnekler sunmakla yetiniyor, bütün üyelerimize başsağlığı diliyoruz.

Macar Sineması

— EVİMİN YOLU / IGY JÖTTEM / Miklos Jancso 1964 (II. Dünya Savaşı'nın son aylarında, Kızıl Ordu'nun işgali altında bulunan Macaristan büyük bir karışıklık altındadır. Genç bir Macar, Rus askerleri, asker kaçakları ve direnme gurupları arasından evine dönerken, Ruslar tarafından asker kaçağı sanılarak yakalanır ve ölüme mahkûm edilir. Sonradan Joska adlı bu gencin Macar olduğu anlaşılır ve Ruslar onu öldürmekten vazgeçip öteki göçmenlerle birlikte bir toplama kampına gönderirler. Sonradan Joska yanlışlıkla serbest bırakılır. Kırlarda yoluna devam ederken bu kez de başka bir Rus birliği tarafından Alman olduğu sanılarak tutuklanır. Zararsız olduğu anlaşılınca Joska'yı Kolya adlı bir Rus askerinin yanına verirler. Birlikte birliğin süt ihtiyacını karşılayacak inek sürüsüne bakacaklardır. Kamptan birkaç mil uzakta bulunan bu iki genç, birbirlerinin dilini anlamamalarına rağmen dost olurlar ve dış dünyadan bir bakıma habersiz birkaç güzel gün geçirirler. Ne yazık ki Rus askeri savaşta yara almıştır ve durumu yavaş yavaş kötüye gitmektedir. Vebir gün Joska, arkadaşını kurtarmak için tıbbî yardım aramaya çıkar. Silâh zoruyla getirdiği bir Macar doktoruyla geri döndüğünde, Rus arkadaşının öldüğünü görür. Yüreği kırgın, bir bakıma istemeyerek evinin yolunu tutar. Bir istasyona gelir ve göçmen treninde yer bulmağa çalışır. Ama Macar doktor ve arkadaşları da trene yetişmek üzere oraya gelmişlerdir. Rus üniforması giyerek kendisini kandıran Joska'yı doktor ve arkadaşları iyice döverler. Tren Joska'yı almadan yoluna devam eder. Joska da güçlükle ve acı içinde evinin yoluna koyulur... «Evimin Yolu» Macar sinemasının en önemli yönetmeni haline gelen Miklos Jancso'nun dördüncü uzun filmidir. Jancso, yalın ama etkili bir sinema diliyle savaş sonu Macaristan'ının bir portresini çizmekte, ayrı ulustan iki insanın yakınlaşmasını ve kurdukları dostluğu anlatarak savaşa karşı çıkmakta ve özgürlüğün, bağımsızlığın destanını vermektedir. Joska'nın hikâyesi savaşın insanlık dışılığını ortaya koyduğu gibi saçmalığını da noktalamaktadır. «Evimin Yolu», Jancso'nun «Umutsuzlar», «The Confrontation», «Sessizlik ve Çığlık» gibi büyük yapıtlarından önce verdiği bir küçük başyapıttır. İngilizce altyazılı. Oy. / Andras Kozak, Sergey Nikonienko. Uzunluğu / 82 dakika.)

— ONBİN GÜNEŞ / TIZEZER NAP / Ferenc Kosa 1967 (Oğlunun evden ayrılmasıyla Istvan Szeles, kendi yaşamında bir dönem noktasına vardığını ve geçmiş otuz yılın olaylarını gözde ngeçirmek gereğini hisseder. Kendi işlerini başarıyla yürüten bir çiftçi olmaktan ötede bir amacı olmamasına karşın, köyünün görünüşünü yavaş yavaş değiştiren endüstrileşme süreci içinde birçok aksaklıklar, krizlerle karşılaşmıştır. Yoksulluğunun bilincine sonradan karısı olan Juli'yle ilk tanıştığı sıralarda varmıştır. Yörenin zengin çiftçilerinin kölelerinden biraz daha iyice bir durumdaydılar, o kadar. Ama

İstvan, diğer köylüler arasında yaygın bir tavır olmasa da, durumunu geliştirmek için her çeşit engele karşı koymayı kafasına koymuş, kendini bu düşünceye göre hazırlamıştı. İstvan, 1945 yılına kadar ancak orta büyüklükte bir çiftlik alabildi. Onun ulaştığı bu seviye, yalnızca birkaç noktada ayrı düştükleri eski bir arkadaşı Fülöp Rano ile girıştikleri aktif sosyalizm hareketleriyle bağdaşamıyordu. Bano arkadaşı İstvan'ın çiftçilikte elde ettiği ürünün bir bölümünü çevrenin yoksul köylüleri yararına kullanmak istedi. Ancak İstvan bu durumda, Bano'nun ele geçirdiği ürünleri zorla geri almaya kalkıştı. Bu olaylar sırasında bir köylü öldü. İstvan hakkında ölüm cezası verildi. 1956 Devrimi sırasında Bano yakalandı. İstvan ise Bano.yu yargılamaya çağrıldı. Bu Bano'dan öc almak için en elverişli yoldu. Ama çiftçinin ne politikada, ne de intikamda gözü vardı. O en iyi bildiği işi yapmakta devam ediyor ve çok güç de olsa kendini bu durumun sonuçlarını paylaşmaya uydurmaya çalışıyordu. Kendisini öldürecek gibi olsa da... Şimdi İstvan'ın oğlu başka bir dünyaya gitmektedir. Delikanlı, keyifli bir ruh haliyle, arkadaşlarıyla (adamlarıyla) durumunu paylaşmakta hiçbir güçlük çekmemektedir... Macar sinemasının yeni-dalga yönetmenleri arasında yer alan Ferenc Kosa'nın 30 yaşında yaptığı ilk uzun metrajlı filmi «Onbin Güneş». 1963'te Budapeşte'de Sinema Okulu'nu bitiren 1965'te yönetmen yardımcılığı yapmaya başlayan Kosa, 1967 Cannes Filim Şenliği'nde «En iyi yönetim» ödülünü aldığı yapıtıyla Macaristan'ın devrim öncesi ve sonrasını karşılaştırmalı bir bakışla ele alıyor ve küçük bir köyün içinde bu değişimin getirdiği sonuçları göstermeye çalışıyor. Sineması son yıllarda moda olan hızlı, başdöndürücü anlatım yerine, durağan, Fabri'nin «20 Saat»ini andırır bir yalınlık içinde. Oysa Kosa'nın karşımıza çıkardığı görüntüler tek kelimeyle çarpıcı ve düşündürücü. «Onbin Güneş» Macar sineması için önemli bir atılım, genç kuşağın bir zaferi ve toplumcu sinemanın ilginç bir örnegi. Geniş ekran. İngilizce altyazılı. Oy. / Tibor Molnar, Gyöngyi Bürös, Janos Koltai, Andras Kozak, Ida Simenfalvi, Janos Gorbe. Uzunluğu / 112 dakika.)

Türk Sinematek'i Kitap Köşesi

SİNEMATEK KİTAP KÖŞESİNDEN ÜYELERİMİZ,

— Sinema yayınlarını ve öbür yayınları % **10 İNDİRİMLİ** olarak sağlayabilirler.

— **YENİ SİNEMA'nın, FİLİM** 70, 71 ve 72'nin eski sayılarını ve **İLK TÜRK SİNEMACISI FUAT UZKINAY** incelemesini % **50 İNDİRİMLİ** olarak edinebilirler.

— **İSTEDİKLERİ KİTABI** adını bildirerek en kısa zamanda sağlayabilirler.

Miklos Jancso ile bir söyleşi

Filimlerindeki hareketlilik ve açık anlamlılığın yanı sıra Miklos Jancso bilinçli ve entellektüel bir sanatçıdır. Jancso sinemasında estetik güzellik, sinematografik ve akademik tarih, felsefi elemanlar siyasal ve toplumsal ekonomi geniş anlamda mevcuttur. Bütün bu unsurlar baskı altında ve çeşitli olayların derinliği içinde, Jancso'yu sinema sanatına yenilik getirmesi bakımından, incelenebilecek düzeye ulaştırıyor. Jansco'nun hiçbir sanat eserini estetik ve artistik gözle incelemeyip, hep toplumsal bir yan aramasının başlıca nedeni, Dramatik ve Sinematografik Sanatlar Yüksek Okulu'na gitmeden önce etnoğrafya öğrenimi yapmasıdır.

Eserlerine gelince, Jancso onları seve seve açıklamaktan çok, bütün engelleri sorunlar ortaya atarak aşmakta ve şöyle demektedir: Bütün filimler ekranda yansıyacağına göre, verilmek istenenin kısa bir süre içinde anlatılması gerekir. Bu bakımdan yönetmenin, tüm düşüncelerini bir tek filimde yansıtması doğru değildir. Diğer bir sorun; bir film kendi başına birşeyler söyler. Dolayısı ile yönetmenin açıklaması gereksiz kaçar. Ya da hiç bir şey söylemez. Dolayısı ile kötü bir filimdir.

Filimler hakkında fikir yürütebilmek için onları tam anlamıyla incelemek, tartışmalara hazırlanmak, düşünceler hakkında delil ileri sürmek ve seyircinin ilgisini çeken, aynı zamanda yönetmenin haklı olduğu bütün noktaları ortaya çıkarmak gerekir.
Aşağıdaki söyleşi alışılagelmiş soru ve cevaplardan arınmıştır. Fakat uzun görüşmeler ve tartışmalar bazı nedenlerden ötürü özetlenmiştir.

TARİHSEL ÖZDEŞLİK

— Belli bir eğilimi olan eleştiriler hakkındaki düşüncelerinizi söylerseniz çok memnun kalacağım. Filimlerinizde tartışma götürmez birçok yanlar var. Örneğin filimlerinizin diyaloglarında hızlı ve açık olma özelliği görülüyor. «Umutsuzlar — Szegenylegenyek»daki geçişler, «Evimin Yolu — Igy Jöttem»ndaki savaş uçağından kaçan insanların dramı, «Siyah ve Beyaz — Csillagosok, Katonak»daki canlılık, «Sessizlik ve Çığlık — Csend Es Kialtas»daki ilginç görüntüler diğer önemli unsurlardır. Bu unsurlar kişisel yeteneklerinizden mi meydana geldi ve siz bunları gerçek anlamda yansıtabildiniz mi?

— Bazı konuların gelişimi içinde, ayrıntıların her biri evrensel bir durumun tekrarı olarak, sert ve ani direnişleri gerektirir. Son iki bin yılın siyasî tarihinin derinliklerine inilecek olursa, bazı bağların olayların arasındaki bağları kısalttığı görülür. Cesar çağına bakarsak, Romalıların tüm mücadelelerini, günümüzdeki Nazi ordularının, insan topluluklarını yönetimi altına alma taktiği ile bağdaştırabiliriz. Böyle bir düşünce hiç bir zaman iki bin yıldan beri hümanitenin (insanseverlik) aynı kaldığını ispatlamaz. Fakat hiç kuşkusuz, birçok duygusal benzerlikler bulunabilir.

Bu tarihsel kuram gerçekten tartışmaya değer. Fakat bu konuşmayı derinletecek bilgi-

ye sahip değiliz. Sözünü ettiğiniz filimlere gelince, önce beni ilgilendiren, tarihsel ve siyasal konuları içine alan ve binlerce yıldan beri süregelen birkaç tarihsel özdeşliği yok saymam olanaksızdı. Bunları beyaz perdeye nasıl yansıtabilirdim? Başka türlü aktarmak tabiki olanaklıydı. Fakat bu yollara başvurmk son derece sakıncalıdır. Ancak soğuk bir dille, psikolojiye dayanmadan, yalnızca günümüz iç mekanizmasını uygulayarak bu tip gösteri yöntemleri kullanmak zorundayız. Ama bu yöntem kanımca umulandan daha plastik kalabilir. O zamanda iki bin yıl öncesini yaşatmayabilir. Karakterleri tam anlamıyle yüzeyde çizebilen ya da aralarındaki anlaşmazlığı gerçek anlamda yansıtabilen diyalogsuz, psikolojik bir filmde, bu temel yerleştirmeler gereklidir.

Ve sonra, bu olağan yerleştirmeler, zamanla değişikliğe uğrayabilir. «Umutsuzlar» ile «Sessizlik ve Çığlık»ı çıkış noktaalrından ele alalım. Her iki şekilde de bir adam önce serbest bırakılır ve sonra omuzundan tutup yakalanır. «Umutsuzlar»da bu sahne uzun uzadıya hazırlanmıştır. Bu esrarengiz durumların ortasında, tedirgin edici bir çevrenin içinde bu adam bir yerden bir başka yere götürülür. Yalnız öldürülmeden önce kesin bir diyalogla adamın kim olduğu hakkında bilgi verilir. Bu bilgiler onun neden ölmesi gerektiğini açıklar. «Sessizlik ve Çığlık»da herhangi bir giriş bölümü yoktur. İki canlı dialog duyulur. Jandarmanın bağırışı ve silâh sesi.

Burada yer ve sahnenin başka bir görevi daha vardır. Kum tepeciğinin tanıtılması, çemberi kapayana kadar filmin başı ve sonu arasında bir ilişki sağlar. «Umutsuzlar»da bu sahne, seyirci üzerinde büyük bir şok yaratır. Dolayısiyle filme bir atmosfer kazandırır. Son filmimde (Sessizlik ve Çığlık) bu sahne bütünün bir parçasıdır. Ve teatral olarak seyirciye seslenir.

Bu benzerlik öteki filimlerde de olduğundan pratik bi rsinema akımı sayılabilir. Kendi başarılı filimlerinden böyle sözetmek istemeyen birçok sinemacı da, aslında diğerleri gibidir. «Dörtyüz Darbe»deki yarış sahnesini Truffaut, Jean Vigo'dan almıştır. Öte yandan Godard'ın «Serseri Aşıklar»ında, Humphrey Bogart'ın oynadığı bir filmin afişi, uzun uzadıya gözükür. Yani dalga yönetmenleri genellikle bu biçimin açık bir savunusudurlar. Bunu 1930 yılları Sovyet Sinemasında da görmek mümkündür. «Çapayef» on sene kadar geçerli bir seslendirme yönteminin başlıca örneği olmuştur. Benim filimlerime gelince, belli bir klişenin hareketini görmek, olanaksızdır. Burada bir düşünceyi çeşitli gerilimlere uygulamak için «Umutsuzlar» ile «Kırmızı ve Beyaz» filimlerini özetlemek gerekir. Bu filimlerde düşüncenin ilerleyişi ve dört-beş karakterin bir araya gelişinden oluşan bir gelişme vardır. Fakat genellikle bu benzerlikler bizde başka türlü yorumlanır. Bizim yurdumuz küçüktür. Sinema yapımında tam bir özgürlük olmadığı gibi düşüncelerin gelişimini yansıtmakta yasaklanmıştır. Antonioni birbiri arkasına «Serüven», «Gece», «Batan Güneş», ve «Kızıl Çöl»ü yaptı. Aslında bu filimlerin hepsi temel olarak aynı, yalnız belli noktalara değinerek gittikçe olgun bir havaya bürünüyor. Öte yandan John Ford yaptığı elli filminde de aynı şeyi kullanmıştır. Her filminde aynı atmosfer içinde geçen balolar vardır. İki ayrı yöntem kullandığı iddia edilen Godard'in ise üçüncü filmi birincinin aynısı, dördüncü filmi ise ikincinin aynısıdır. Örneğin bunlardan «Serseri Âşıklar ? A Bout De Souffle», «Erkek ve Dişi — Masculin et Feminin»in aynısıdır. Üstelik Godard'ın filimlerinde aynı sahnelere de rastlayabiliriz. Nitekim Godard «Hayatını Yaşamak — Vivre Sa Vie»de bunu yaptı. Fakat benzer filimler arasındaki fark çok az olduğundan, seyirci tarafından anlaşılmadı. İyi bir dünya görüşüne sahip olur, aynı zamanda da düzgün bir biçim uygulanırsa, bütün hayat boyunca aynı şeyleri tekrar etmekten kurtulunabilir. Bunu fark ederek Hernadi ve ben birkaç filmin ardından konuyu değiştirmeyi ve büyük bir aşk öyküsü yapmayı uygun görüyo-

ruz. Bu sözünü ettiğimiz tarihe karışmış formülleri tabiki hiç bir zaman kullanmıyoruz.

WESTERN VE FELSEFE

— «Kırmızı ve Beyaz»da ayrıntılı Western tekniğinden yararlandığınız söyleniyor. Bunu kabul ediyor musunuz?

— Bu film gerçekten temel olarak Amerikan yorum tekniğinin, aşırı süsten ve stereotipten uzak bir örneğidir. Başarılı Ameirkan yönetmenleri bile, Avrupa'da yıllardan beri moda haline gelmiş, boğucu psikolojik filimlere rağbet göstermiyorlar. Bu Western tekniğini sadece ciddi bir tarihsel konuyu işlerken mi kullanmak gerekir. Bu sorunun cevabını iyi bilmeliyiz. Deneylerimi oturtacak bir temel bulamazsam ne olur sonra? Bu temel «Sesszlik ve Çığlık»dakinin aynısıdır. Buradan çıkan sonuç da, yalnız belli noktalardan hareket ederek, alışılmış psikolojik örgünün egemen olmadığı, içli bir dram yaratmak olanaklıdır.

— Örneğin «Sessizlik ve Çığlık»daki son sahne yani ölüm hali ve ölüm isteği temel olarak düşünülebilir mi?

— Genellikle durum bir daireyle sınırlanmıştır. Fakat iki kadının göründüğü başka bir sahneyi daha incelemek gerekir. Yaşama ve ölümü burada birlikte tanıtmalıdır. Evlerine kimseyi sokmayan bu iki kadının jandarmaya boyun eğmesi ilginçtir. Bu iki kadın kendilerini koruyabilecek durumda olduklarından, böyle insanlık dışı bir baskıya dayanmaları gereksizdir. Ya da ölmeleri gereklidir. Olayın gelişimi bu gerilime fazla dayanamaz. Kadınlar ölümü kabul ederler. Ağır ağır zehirlenme. Aynı olayı ihtiyar kadının zehirlenmesinde de görüyoruz. Aynı motifleri uzun yıllardan beri geri kalmış ülkelerde görmekteyiz. Yaşlılar, hastalar yararsızdırlar. Ölmeleri gerekir. Otuz yıl önce bu töre bazı köylerde oldukça yaygındı. Fakat filimlerdeki ihtiyar kadın, dramatik bir amaçla, hareketin temposunu korumaktadır. Bu sahnenin tek ereği, gerçek anlamda ölümü göstermektir.

DRAMATİK VE PSİKOLOJİK DURUMLAR

— Çıplak sahneler filminizde neyi anlatıyor?

— Daima değişiktir. Örneğin «Umutsuzlar» ile «Sessizlik ve Çığlık»da anti-militarist bir nitelik kazandırıyor, filme. Savaş anında bile giysi gerçekten önemlidir. İdam edilenler çıplak olmayıp daima kolsuz bir gömle kgiyerler. Sivil savaşta botlar, pantolonlar değer kazandı ve ölülerin giysileri yağma edildi.

— Filimlerinizde kadınların çıplak gözükmesi ne anlam taşıyor?

— «Umutsuzlar»daki çıplak kız, seyirci üzerinde fiziksel bir şok yaratmalıdır. «Kırmızı ve Beyaz» ile «Sessizlik ve Çığlık»daki gibi çıplaklık büyük akademik yetenek gerektirir. Bu ikinci filmde ise apayrı bir anlam taşır. Çıplaklık bazı hallerde zıt kuvvetlerin etkisi altına girer. Örneğin «Kırmızı ve Beyaz»ı «Sessizlik ve Çığlık»daki gibi incelersek, bu etkiyi ayırdedebiliriz. Yalnız burada çıplaklık amaca ulaşabilmek için başlı başına bir unsur olur. Başka bir seçim ise, «Sessizlik ve Çığlık»daki ile «Kırmızı ve Beyaz»daki gibi çıplaklıkların, yasağına karşı koymayı göze almaktır. Örneğin çıplak olduğum zaman kimse bana hücum etmemeli ve beni yermemelidir.

— Filimlerinizde hemen hemen aynı diyaloglar, bir kural, bir öğreticilik kazanıyor mu?

— İonesco ve Beckett'de piyeslerinde benzer diyalog tekniği kullanmamışlar mıydı? Üstelik bu ayırımı daha da deşersek Shakespeare'in veya Brecht'in her piyesi birbirine benzemez mi?

— «Sessizlik ve Çığlık» adını göz önüne almazsak, bu filmle, Bergman veya Antonioni'ye, bir tepki hazırladığınız kanısına varabilir miyiz?

— Bergman'a saygım sonsuzdur. Antonioni'yi de son derece derinlemesine incelemişimdir. Fakat bu filmimde ne bir ruh, ne Antonioni'ye özgü bir konu, ne de Bergman'ın atmosferi üzerine bir soruyu kabul edemem. Bu filmin adı biraz talih, biraz da insanlık taşımalıydı. Ve biz de bu adı filmin tüm anlamını en uygun biçimde taşıdığı için seçtik. Açık bir korkunun bulunduğu çağda, sıkıcı bir sessizliğin hüküm sürmesi, durumun gerektirdiği yırtarcasına bir direnme ve kahramanın son anı bunların savunucusudur.

— Yönteminiz, yani uzun planlar ve kendinize özgü geriye dönüş tekniğiniz «Sessizlik ve Çığlık»da belli bir noktaya yani bir limite ulaştı mı?

— Geriye dönüş tekniği benim eski bir sorunumdur. Hareketli olmayan bir geçiş iki sahne arasını doldurmaya yarar. Bu beni çok tedirgin etmekte. Zira türlü zorluklarla bir filmi çekiyorum ve sonra güçlükle çıkarıyorum. Filimlerimden boş sahneler bulunmayan bir tanesi «Sessizlik ve Çığlık»ın dinamik bir bünyesi ve baştan sona dramatik bir havası vardır. «Kırmızı ve Beyaz»da ise açıcı birçok sahne bulunmaktadır. Ben bütün sahnelerimi mümkün olduğu kadar uzun çekerim. Kameraya takılan pelikül bitinceye kadar.

— Genellikle montaj tekniğinden ne için çekiniyorsunuz?

— Kanımca değişmeyen bir hareket topluluğu hayatı daha iyi yansıtır. Ve bu da beni sahnenin içindeki kısalık sorununu halletme yönünden çok ilgilendirir. Öte yandan yöntemin en ilginç yanı da, sahnenin içinde gerekli düzeltmeleri yapamamaktır. Eğer ben bu işi başaramazsam, 140 metrelik bir bölümü olduğu gibi atmam gerekir.

GÖRÜNTÜLERİN STİLİ GÖRÜNTÜ YÖNETMENİNE BAĞLIDIR

— Ne amaçla son filminizde, başarılı görüntü yönetmeniniz Tamas Somlo'dan ayrılıp, daha yeni bir isim Janos Kende ile çalıştınız?

— Dostum Somlo başka bir işle meşguldü. O eşim Marta Meszaros'un ilk yönetmenlik denemesi olan, bir filmin, görüntülerini çekiyordu. Ve ben de «Sessizlik ve Çığlık»ın çekimine başlamak için onu bekleyemezdim. Eğer aniden kar yağmaya başlasaydı, ben gelecek ilkbahara kadar filmi çekemezdim. Kende sayısız kez Somlo'nun asistanlığını yapmıştır. Bu asistanlık yaptığı filimlerden biri de «Kırmızı ve Beyaz»dır. İşte bunun için onu tercih ettim. Onun görüntüleri başka açıdan görmesi ve genellikle ışığı kişiler üzerinde toplaması, filme ilginç bir hava kazandırıyor. Kende lambaları uygun şekilde dağıttığı halde, Somlo, merkezde toplamayı seçiyordu. Böylece resimlerin kalitesi düzeliyordu, ama ana noktalardaki gerekli aydınlatma yavan kalıyordu. Kende'nin çalışmasındaki bu düzen görüntülerin kuşku uyandıracak bir havaya bürünmesiydi. Kamerayı 360 derece döndürmek gerekir. Bütün filmi değişebilen birtek objektifle çektik. Sonuç «Kırmızı ve Beyaz»da da ulaştığımız, bir iç dinamizm olduğu halde filimde bir sürekli-lik yoktu. Çünkü objektifle oyuncular arasındaki uzaklık aynı kalmıştır.

Aynı zamanda kameranın hareketliliği bir bale sahnesi ile kıyaslanabilirdi. Objektifin ön ve arka cephe hareketleri dinamizmi arttırıcı nitelik taşıyordu.

ISTVAN ZSUGAN

Çeviren : Günyüz Demirhan

ŞUBAT

3 Cumartesi	/ 14.00 /	**ARABULUCU / THE GO - BETWEEN** / Joseph Losey 1970 (İlk gösteri. Türkçe altyazılı.)
	/ 19.00 /	**KATZELMACHER** / Rainer Werner Fassbinder 1969
	/ 16.30 - 21.30 /	**AŞAĞI BAVYERA'DAN AV SAHNELERİ / JAGDSZENEN AUS NIEDERBAYERN** / Peter Fleischmann 1969
4 Pazar	/ 10.30 /	**ÇOCUK SİNEMASI / TARZAN'IN OĞLU / THE SON OF TARZAN** / Oy. / Johnny Weismüller.
	/ Bütün seanslar /	**YOKSUL KOMBACH HALKININ ANİ ZENGİNLİĞİ / DER PLOTZLICHE REICHTUM DER ARMEN LEUTE VON KOMBACH** / Volker Schlöndorff 1970
6 Salı	/ 14.00 - 19.00 /	**AŞAĞI BAVYERA'DAN AV SAHNELERİ / JAGDSZENEN AUS NIEDERBAYERN** / Peter Fleischmann 1969
	/ 16.30 - 21.30 /	**KATZELMACHER** / Rainer Werner Fassbinder 1969
7 Çarşamba	/ 14.00 /	**ÇOCUK SİNEMASI / TARZAN'IN OĞLU / THE SON OF TARZAN** / Oy. / Johnny Weismüller.
	/ 16.30 - 19.00 /	**TÜRK KISA FİLİMLERİ**
	/ 21.30 /	**BELÂLI ELMAS / THE HOT ROCK** / Peter Yates 1972
8 Perşembe	/ 14.00 - 16.30 /	**TÜRK KISA FİLİMLERİ**
	/ 19.00 - 21.30 /	**PIERRE VE BABASI / PIERRE ET PAUL** / René Allio 1969
9 Cuma	/ Bütün seanslar /	**PIERRE VE BABASI / PIERRE ET PAUL** / René Allio 1969
10 Cumartesi	/ 14.00 - 19.00 /	**ŞATO / DAS SCHLOSS** / Rudolf Noelte 1968
	/ 16.30 - 21.30 /	**PIERRE VE BABASI / PIERRE ET PAUL** / René Allio 1969
11 Pazar	/ 10.30 /	**ÇOCUK SİNEMASI / ALÂEDDİN KORSANLAR DİYARINDA / THE BOY AND THE PIRATES**
	/ Bütün seanslar /	**ŞATO / DAS SCHLOSS** / Rudolf Noelte 1968
13 Salı	/ 14.00 - 16.30 /	**YİĞİT ADAMLARDIR İTALYANLAR / İTALIANO BRAVA GENTE** / Giuseppe de Santis 1964 (14.00: 1. bölüm - 16.30: 2. bölüm)
	/ 19.00 - 21.30 /	**TÜRK KISA FİLİMLERİ**
14 Çarşamba	/ 14.00 /	**ÇOCUK SİNEMASI / ALÂEDDİN KORSANLAR DİYARINDA / THE BOY AND THE PIRATES**
	/16.30 - 19.00 - 21.30/	**ŞATO / DAS SCHLOSS** / Rudolf Noelte 1968
15 Perşembe	/14.00 - 16.30 - 19.00/	**THERESE DESQUEYROUX** / Georges Franju 1962
	/ 21.30 /	**MACBETH** / Roman Polanski 1971 (İlk gösteri - 140 dakika)

16 Cuma	/ Bütün seanslar	/	**CASABLANCA** / Michael Curtiz 1942
17 Cumartesi	/ 14.00	/	**SOKAKTA BULUNMUŞ / DER FINDLING** / George Moorse 1967
	/ 16.30 - 21.30	/	**THERESE DESQUEYROUX** / Georges Franju 1962
	/ 19.00	/	**İKİ SEVGİLİ / JOHN AND MARY** / Peter Yates 1969
18 Pazar	/ 10.30	/	**ÇOCUK SİNEMASI / HÜR DOĞANLAR / BORN FREE** / James Hill 1965
	/ Bütün seanslar	/	**SOKAKTA BULUNMUŞ / DER FINDLING** / George Moorse 1967
20 Salı	/ Bütün seanslar	/	**EVİMİN YOLU / IGY JÖTTEM** / Miklos Jancso 1964
21 Çarşamba	/ 14.00	/	**ÇOCUK SİNEMASI / HÜR DOĞANLAR / BORN FREE** / James Hill 1965
	/16.30 - 19.00 - 21.30/		**EVİMİN YOLU / IGY JÖTTEM** / Miklos Jancso 1964
22 Perşembe	/ Bütün seanslar	/	**ONBİN GÜNEŞ / TIZEZER NAP** / Ferenc Kosa 1967
23 Cuma	/14.00 - 16.30 - 21.30/		**ONBİN GÜNEŞ / TIZEZER NAP** / Ferenc Kosa 1967
	/ 19.00	/	**BENİM GÜZEL GÜNLERİM / THE BLISS OF MRS. BLOSSOM** / Joseph Mc Grath 1968
24 Cumartesi	/ 14.00 - 19.00	/	**KARA KUZU / ZABIJCIE CZARNA OWCE** / Jerzy Passendorfer 1971
	/ 16.30 - 21.30	/	**POLONYA CANLI - RESİM FİLİMLERİ**
25 Pazar	/ 10.30	/	**ÇOCUK SİNEMASI / VAHŞİ KUTUPLAR / WHITE WILDERNESS** / James Algar 1963
	/ 14.00 - 19.00	/	**POLONYA CANLI - RESİM FİLİMLERİ**
	/ 16.30 - 21.30	/	**SOVYET SANAT FİLİMLERİ**
27 Salı	/ 14.00 - 19.00	/	**KARA KUZU / ZABIJCIE CZARNA OWCE** / Jerzy Passendorfer 1971
	/ 16.30 - 21.30	/	**WOZZECK** / Rudolf Noelte 1967
28 Çarşamba	/ 14.00	/	**ÇOCUK SİNEMASI / VAHŞİ KUTUPLAR / WHITE WILDERNESS** / James Algar 1963
	/ 16.30 - 19.00	/	**WOZZECK** / Rudolf Noelte 1967
	/ 21.30	/	**OKINAWA SAVAŞI / OKINAWA KESSEN** / Kihachi Okamoto 1971 (İlk gösteri - 149 dakika)
1 Mart Perşembe	/ 14.00 - 19.00	/	**YİĞİT ADAMLARDIR İTALYANLAR / İTALIANO BRAVA GENTE** / Giuseppe de Santis 1964 (1. bölüm)
	/ 16.30 - 21.30	/	**Aynı filim** (2. bölüm)
2 Cuma	/ 14.00 - 19.00	/	**YİĞİT ADAMLARDIR İTALYANLAR / İTALIANO BRAVA GENTE** / Giuseppe de Santis 1964 (2. bölüm)
	/ 16.30 - 21.30	/	**Aynı filim** (1. bölüm)

Fransız Sineması

— THERESE DESQUEYROUX / Georges Franju 1962 (Sinema yazarlarının ortak kanısına göre roman uyarlamaları arasında özel bir yeri ve değeri olan «Thérèse Desqueyroux», bilindiği gibi François Mauriac'ın aynı adlı romanından uyarlanmıştır... Çirkin, sakat ama zengin bir adam, güzel ama fakir bir kızla evlenmek ister ve kız da adamın servetinin büyüklüğü karşısında bu teklifi geri çevirmez... Ailelerin içinde para bütün iyi duyguların hakkından gelir. Evlâtlar, mirasını bekledikleri akrabalarının ölüme yaklaşmalarını adeta heyecanla izlerler, bunun farkında olan babalar, evlâtlarını mirastan mahrum etmek için en akla sığmaz yollara başvururlar. En asil ruhlu gibi görünen insanlar bile mayalarındaki bu günahkârlıktan kendilerini kurtaramazlar. Hastalık en masum ruhlara bile bulaşır. Kansere tutulan bir kadın, sırf ailesini bir ameliyat masrafından kurtarmak için daha çabuk ölmeyi isteyecek kadar cimriliği ileri götürür. Ölmekte olan oğlunun başucunda bir baba «Allah vere de gelinim yeniden evlenmese» diye bir çıkar düşüncesine kapılır... Bu para hırsı yanında eserde bir de mevki hırsı yer alır. Örneğin cimri bir aile cenaze için büyük masraflara katlanarak ailenin şerefini kurtarmaya çalışır. Parasızlık yüzünden yeni evlilerin misafir odasında yatmaları gerekeceği ve misafir odasız bir ev ise ailenin şerefine uygun düşmediği için yaşı geçmekte olan bir kız evlenmekten vazgeçer. Hissî aşkı tanımayan bu insanlar şehvet duygusunun elinde de esirdirler. Aileler içinde, kardeşlerle kızkardeşler birbirlerini gözetler, karılar ve kocalar birbirlerine düşmanca bakarlar. Bu ortam içinde Thérèse Desqueyroux bir taşra Madame Bovary'si olarak ele alınır... Ünlü Fransız yönetmeni Georges Franju'nün geçen yıl Sinematek'te gösterilen «La Tête Contre les Murs» ve sinemalarımızda gösterilmiş «Esrarlı Cinayet - Pleins Feux sur l'Assassins» adlı yapıtlarının ardından yaptığı bu Mauriac uyarlaması Georges Sadoul'ün deyimiyle «mükemmel» bir uyarlamadır. Franju, ağırbaşlı ama etkili bir sinema diliyle Mauriac'ın evrenini başarıyla sinemalaştırmıştır. Oyuncuların ve özellikle «Hiroşima Sevgilim»in büyük aktrisi Emmanuèle Riva'nın başarısı da dikkati çekmektedir. Fransızca. Oy. / Emmanuèle Riva, Philippe Noiret, Edith Scob, Sami Frey, Jeanne Perez, Jacquez Monod, Lucien Nat, Renée Devillers. Uzunluğu / 109 dakika.)

— PIERRE VE BABASI / PIERRE ET PAUL / René Allio 1969 (Resimden tiyatro dekoratörlüğüne geçen, Comédie Française için çalışan, bu arada bir oyun için Gogol'dan uyarlayarak yarım saatlik «Ölü Ruhlar» adlı canlı-resim filmini meydana getiren, ve 1964'de «Densiz Yaşlı Kadın» (La Vieille Dame Indigne) ile ilk uzun filmini çeviren René Allio, günümüz Fransız yönetmenleri arasında özel, önemli bir yer tutar. Brecht'çi yorum tarzını sinemanın kendine özgü yapısı içinde gerçekleştirme çabaları Allio'nun bu ilk filminde ortaya çıkmıştır. Sinematek'te de gösterilen ikinci filmi «Bir Kadın ve Öbürü» (L'Une et l'Autre) Allio'nun sanatçı kişiliğini perçinleyen ikinci başarı olmuştur. Allio, bu filminde de kendi kişiliğini bulamayan ve ablasını taklit ederek, ona benzeyerek yaşayan bir tiyatro oyuncusunun evrenini çizmeye çalışıyordu. Üçüncü filmi «Pierre et Paul» de ise çevresinin ve yaşamının gerçeğine ulaşan olgun bir iş adamının evrenini getiriyor karşımıza.

Pierre 42 yaşında, alçak gönüllü, tek başına tüm engelleri aşan ve toplum içinde elde ettiği yerden dolayı kendini olgunlaşmış bulan bir adamdır. Bir yapı kurumundaki işleri yönetir. Hayatı sever, spor, müzik, dans gibi zevkleri ona coşku verir. Kendisini

Pierre Mondy / PIERRE ET PAUL / René Allio

eğlendiren şeyleri satın almayı sever, arabasından gurur duyar, hep tatil günlerini düşünür. Yaşamayı gerçekten seven bir adamdır. Bir aşk serüvenine kadar, bekârlığının kiracı olarak geçen iki küçük odasında mutlu olmuştur. Sonradan yeni bir daire satın almaya ve bunun için taksit ödemeye karar verir. Sevgilisi Martine, 26 yaşında ve bir kurumda sekreterdir. Pierre'e bağlıdır ve onu elinde tutmak ister. Günlük yaşamın getirdiği sıkıntılar, mesleği, toplumun hoşgörüyle davrandığı mühendis için önemli değildir. Tecrübesinden ve iç güdüsünden emindir... Sonra birdenbire Pierre'in öneminin bilincine varamadığı, dengeyi bozan bir olay olur. Babası Paul ve annesi Mathilde uzak bir semtte yaşarlar. Pierre'in hareketli yaşantısı onları sarsmaktadır. Pierre'in ise onları görmeye hiç vakti yoktur. Pierre, annesiyle samimidir. Babası biraz mesafeli, durgun bir adamdır. Yaşlılık ve hastalık onu çökertmiştir. Pierre, başlangıçta kendisini hiç de kaygılandırmayan bir olayla karşılaşır. Doktor, ambülans, hastane derken babası ölüp gider. Bu olay Pierre için önceden asla düşünmediği katı gerçeklerin ortaya çıkmasını sonuçlandırır. Bir varlık yaşayıp ölmüş, silinip gitmiştir. Oysa yaşam devam etmektedir. Pierre cenazenin özenli yapılmasını ister. Parasını kendisi öder, ayrıca da borçlanır. Bu arada yeni daireye de yerleşir. Ama Martine'le değil. Annesi ve yanısıra getirdiği kırık aile hayatından arda kalmış eski anılarla birlikte.
Martine'le yalnızca otel odalarında kalabilmektedir. Böylece kuvvetli bir aşk zayıflamakta, dağılıp gitmektedir. Pierre artık her yerde para ödemek zorundadır. Yaşamın içinde kendisi için kurduğu küçük yaşantının çatısı çatırdar ve yavaş yavaş yıkılmaya başlar. Pierre yaşadığı hayatın anlamsızlığını, tekdüzeliğini, yapay mutluluğunu ayırdetmeye başlar. Düşünceleri değişir. Çevresinin kendisine beslediği güvenin altında ezilir, yeni bir Pierre ortaya çıkar. Bu patlayan, isyan eden bir Pierre'dir. Artık Pierre'in sözleri iş arkadaşlarını şaşırtmaktadır. Pierre onlara, yaşamlarının bir dairenin çevresinde mekanik bir biçimde dönüp durduğunu haykırır. Tek çıkar yol düzene karşı isyan, alı-

şılageleni yadsımaktadır. Mobilyalarını kırar, içinde yaşadığı toplumun «delilik» diye nitelediği biçimde oturduğu katı imha eder, kin beslediği insan sürüsüne silah çekmeye kalkışır. Kendisini kurtarmaya çalışan ruh doktorunun yanında ağlamaktan başka yapacak birşeyi yoktur.

«Bir adam babasını kaybeder ve bütün hayatı değişir.» Bu René Allio'nun filminin ana temasıdır. René Allio filmi hakkında şunları söylüyor: «Pierre, babasının ölümünden sonra geçirdiği fizik ve ekonomik şokun ötesinde, birdenbire güveni ya da mutluluğu diye bildiği şeylerin bir tuzaklar düzeni olduğunu anlıyor. Ben esas olarak bu bilinçlenmeyi gösteriyorum filmimde. Bunu hepimiz duyduk, daha az ya da daha şiddetli bir biçimde yine de duyacağız. Pierre'in anladığı gerçeklerden herkesin yararlanmasını istemesi de önemli filimde. Ama onu, annesi ve nişanlısı da dahil kimse anlayamamaktadır. Pierre'in kişiliği oldukça alaycıdır da. Oysa bu alaycı davranışları yüzünden onu korkutan olaylar meydana geliyor. Bunu açıklamak o kadar kolay değil. Ne mutlu ki, Pierre Mondy, filimdeki Pierre'in bütün özelliklerini yansıtabilen incelikli oyunculuk yeteneğine sahip ve daha önce yeterince yararlanılmamış usta bir komedyendir.» Fransızca. Oy. / Pierre Mondy, Bulle Ogier, Madeleine Barbulée, Robert Juillard, Pierre Santini.)

Polonya Sineması

— KARA KUZU / ZABIJCIE CZARNA OWCE / Jerzy Passendorfer 1971 (Sinematek üyelerinin «Berlin'e Doğru» adlı ilginç savaş filmiyle hatırlayacakları Jerzy Passendorfer, geçen yıl tamamladığı bu son filminde, yurtlarda yetişen, ana sevgisinden yoksun bir çocuğun dramatik öyküsünü anlatıyor. «Kara Kuzu»nun baş kişisi Tymon birçok çocuk yurtlarında büyümüş, tedirgin, hırçın, durmadan kaçan ve bencil, duygusuz anasının kalbini kazanmak için her yola başvuran bir yeniyetmedir. Bir devlet yurdunun müdürü olan pedagog «major», çeşitli serüvenlerden sonra kendi yurduna kapağı atmış olan Tymon'la ilgilenir. Güç bir çocuktur Tymon. Çevresini hiçe sayar, herşeye, her türlü düzene başkaldırır. Kişiliği, kendisine bütünüyle yabancı insanların ortamında, acısını çektiği iyilik, sevgi, dostluk duygularının yoksunluğu içinde belirlenmiştir. Major, Tymon'un ikinci benliği haline gelen bu «tavır»ları terketmesine, kendine özgü gerçek değerleri tanıyıp ortaya çıkarmasına yardımcı olur... Kendini bu işe veren pedagog sayesinde Tymon ahlâkî dengesine kavuşur. Ve anlar ki yaşamasında bazen yalnızca kendisine bağlıdır... Yaşı biraz büyüyünce Tymon büyük bir inşaatta çalışmaya başlar. Görevi montörlüktür. Çalışma güç koşullar altında devam eder. Tymon işçi arkadaşlarıyla iyi ilişkiler kuramaz. Ancak içinde yavaş yavaş bir güven duygusu belirmeye başlar. Tam kendini kurtarmak üzere iken meydana gelen bir kazada arkadaşını kurtarmak uğruna kendini feda eder... Passendorfer'in bu renkli filmi, konusunun ilginçliği yanında oyuncularının üstün başarısı, özellikle Tymon rolündeki, Lodz Sinema Okulu'nu yeni bitiren yeteekli aktör Marek Frackowiak'ın başarılı kompozisyonu ile de dikkati çeken değişik bir denemedir. Renkli. Oy. / Marek Frackowiak, Anna Seniuk, Tadeusz Janczar, Boleslaw Idziak, Leon Niemczyk. Uzunluğu / 90 dakika kadar.)

— CANLI - RESİM FİLİMLERİ (Bir seanslık süre içinde bütünlenecek olan bu filimler, canlı-resim alanında haklı bir ü nyapan Polonya'nın tanınmış sanatçıları tarafından hazırlanmış değişik ve renkli canlı-resim denemeleri olarak ilgi çekicidir.)

Batı Alman Sineması

— SOKAKTA BULUNMUŞ / DER FINDLING / George Moorse 1967 (1966'dan sonra dinamik yapıtlarla ortaya çıkan yeni Batı Alman sinemasının ilginç isimlerinden biri de George Moorse'dur. Moorse, yeni Batı Alman sinemasının yabancı asıllı yönetmenleri arasında yer alır. Fransız Jean-Marie Straub, Yugoslav Vlado Kristl gibi 1936 New York doğumlu George Moorse da bağımsız, özgür bir sinema yapabilmek için ülkesini terkedip 1959 yılında Almanya'ya gelmiştir. Moorse roman yazarıdır, eleştirmecidir, ressamdır. Felsefe tahsil etmiştir. Münih'te ilk filmi «Inside Out» (İçeri Dışarı)yı 1964 yılında çeviren ve kısa filmin boyutları içinde sürrealist bir araştırmaya giren Moorse 1965'te Hollanda'ya geçip ilk uzun filmi «Zero in the Universe»i çevirdikten sonra yine Almanya'ya dönmüş ve ikinci uzun filmi «Der Findling»i çekmiştir... Bu filim, klasik Alman yazarı Heinrich von Kleist'ın aynı adlı romanından uyarlanması bakımından ilginçtir. İki yıl sonra Volker Schlöndorff da aynı yazarın bir başka eserinden ülkemizde «Hak Mücadelesi» adıyla gösterilen «Michael Kohlhaas»ı yapacaktır örneğin. Moorse'un filmi romanın deneysel bir sinema haline getirilmesi gerçeğini ortaya koymaktadır. Moorse, Antonio Piacchi adlı Romalı bir tüccarın evinde işlenen günahları ele almakta, konuya bugünle paralellik kurulabilecek açık bir yorum getirmektedir. Almanca. Oy. / Julie Felix, Rudolf Fernau, Titus Gerhardt, Aschken Kaprielian. Uzunluğu / 75 dakika.)

— WOZZECK / Rudolf Noelte 1967 (Orta kuşaktan ama fazla filim yapmayan bir yönetmen olan Rudolf Noelte'nin TV için çevirdiği ve Buchner'in ünlü operasından alınan ilginç bir filim. «Wozzeck», özellikle başrolde oynayan Hans Christian Blech'in mükemmel kompozisyonu ile dikati çeken değişik bir deneme. Oy. / Hans Christian Blech, Maria Emo, Hermann Schönberg, Bernhardt Minneti.)

— ŞATO / DAS SCHLOSS / Rudolf Noelte 1968 (Noelte 1921'de Berlin'de doğdu. Tiyatro öğrenimi gördü. Yönetmen yardımcılığı yaptı. Wolfgang Borchert'in bir hikâyesinden kısa bir filim çevirdi. İlk konulu uzun filmini 47 yaşında «Şato» ile meydana getirmiş oldu. Franz Kafka'nın ünlü romanının başarılı bir sinema uyarlaması sayılan «Şato»yu tanınmış oyuncu Maximilian Schell ile kurduğu yapım ortaklığı sonucu gerçekleştirebildiler. Ticari yönden oldukça başarısız görünen Kafka'nın romanı bütünüyle piyasa dışı titiz bir çalışmayla çevrilebildi. «Şato» bilindiği gibi niteliği bilinmeyen bir «şato»nun egemenliği altında yaşayan bir köye kadastro memuru olarak gelen bay K.'nın görevlendirildiği işi yapabilmek için ulaşmak ve görüşmek istediği «şato»ya bir türlü yaklaşamamasının öyküsüdür. Bay K.'ya düşman gibi davranan köylüler ona hiçbir kolaylık göstermezler ve «şato» karşısında bay K. yalnız kalır. Yöreinn bir oduncusunun kızları ona yakınlık gösterir. Bay K. sonuçsuz kalan mektuplaşmalardan sonra, bu kızlardan birinin yardımıyla «şato»ya yaklaşır, ama çabaları istenen sonuca ulaşamaz. Bay K.'nın denemeleri boşluk ve hiçlikle kapanır. Ulaştığı nokta tam bir çıkmazdır... Yönetmen Noelte, görünmeyen güce karşı bu amansız savaşı ustalıklı bir mizansenle anlatmaktadır. Özellikle Wolfgang Treu'nün hikâyenin geçtiği kışlık köyü veren enfes görüntüleri dikkati çekmekte, Maximilian Schell'in ustalıklı kompozisyonu da filmin atmosferini bütünlemektedir. Noelte'nin «Şato»su Berlin'li filim eleştirmecileri'nin ödülünü kazanmış ve ilk kez 1968 Venedik Filim Şenliği'nde gösterilmiştir. Renkli. Almanca. Oy. / Maximilian Schell, Cordula Trantow, Trudik Daniel, Helmut Qualtinger, Franz Misar, Hans Ernst Jager. Uzunluğu / 110 dakika kadar.)

— AŞAĞI BAVYERA'DAN AV SAHNELERİ / JAGDSZENEN AUS NIEDERBAYERN / Peter Fleischmann 1969

— KATZELMACHER / Rainer Werner Fassbinder 1969

— YOKSUL KOMBACH HALKININ ANİ ZENGİNLİĞİ / DER PLOTZLICHE REICHTUM DER ARMEN LEUTE VON KOMBACH / Volker Schlöndorff 1970

Sovyetler Birliği – İtalya

— YİĞİT ADAMLARDIR İTALYANLAR / ITALIANO BRAVA GENTE / Giuseppe de Santis 1964 (Türk seyircisinin «Acı Pirinç» (Riso Amaro) ve «Acı Lokma» (Roma ore II) adlı filimleriyle çok iyi tanıdığı ünlü İtalyan yönetmeni Giuseppe de Santis'in 1964'de Ruslarla bir ortak-yapım biçiminde hazırladığı ve ikinci dünya savaşından ilginç bir kesit verdiği değişik denemesi... De Santis, Almanlarla birlikte Rusya'yı işgal eden İtalyan askerlerinden bir gurubun yarı mizarî, yarı trajik serüvenini anlatıyor. Bu şanssız serüvene girişen topluluktan yalnızca bir kişi sağ dönecektir. Dönüş yolunda Almanlar tarafından öldürülmek üzere olan Polonyalı bir genç kadını, hayatını tehlikeye atarak kurtaran teğmen Giuliani... Ötekiler, soylu ve babacan albay Sermonti, çevresini saran ölüler karşısında insanî duygularını tutsaklık ve belki de ölümle ödeyecek, şakacı Romen askeri Gabrielli, çekilişin bütün güçlüklerine göğüs gerdikten sonra Ruslar tarafından çevrilen birlikten kaçmakla kurtulacağını sanacak, ama uçsuz bucaksız bozkırda tek başına çıldırıp bütün bir geçmişini bir anda yeniden yaşadıktan sonra karlara kendi mezarını kazarak ölecektir... Birliğin öbür sevimli İtalyanları Pouilles'lu Sanna, Romagna'lı Bazzocchi, Sicilyalı Calo bu tipleri tamamlayacaklardır... İlk planda görülen bu kişilerin yanında aynı ölçüde sevimli olmayan İtalyanlar da vardır. Gerçeğin her zaman iki yüzlü olduğu unutulmamalıdır. Ama filmin bütününde İtalyanlar zaman zaman umutsuz bir yiğitlik örneği vermektedirler. Ruslar ve Almanlar arasında da bazı tipler ön plâna geçer yer yer. Doktor arkadaşının hayatını kurtarsın diye rehine olmaya razı olan genç asker, Gabrielli'nin bozkırda dolaşırken rastladığı ve trajik ölümüne tanık olduğu genç kız, her türlü vahşetin simgesi haline gelen «topyekûn savaş» yanlısı Alman albayı bu arada sayılabilir... Sonuç olarak «Acı Pirinç»in, «Trajik Av»ının ünlü yeni-gerçekçi yönetmeni De Santis, bu son ünlü filminde yakın tarihin kanlı gerçeklerinden birini yeniden ve aslına uygun bir biçimde kurgulamaktadır. Filmin oyuncuları arasında yer alan Amerikalı Peter Falk ve Arthur Kenndy'nin yanısıra, «Leylekler Geçerken» ve «Anna Karenina»nın unutulmaz yıldızı Tatiana Samoilova'nın, «Askerin Türküsü»nün baş oyuncusu Janna Prokhorenko'nun başarıları da unutulmamalıdır. Oy. / Arthur Kennedy, Janna Prokhorenko, Andrea Cecchi, Tatiana Samoilova, Peter Falk, Boris Kozukov, Riccardo Cucciolla. İki ayrı bölüm.)

Amerikan Sineması

— CASABLANCA / Michael Curtiz 1942 (Humphrey Bogart - Ingrid Bergman ikilisinin başarılı oyunları ile Türk seyircisinin unutamadığı hissî gangster filmi «Casablanca» İkinci Dünya Savaşı yıllarında Fas'ın Casablanca kentinde geçen olay örgüsü üzerie kuruludur. Bu arada aşk ve dostluk temaları işlenir. «Casablanca» 1943 yılı «En iyi filim», «yönetmen», Julius ve Philip Epstein ile Howard Koch için «en yeni senaryo» «oscar»larını kazanmıştır. Oy. / Humphrey Bogart, Ingrid Bergman, Claude Rains, Paul Henreid, Peter Lorre, Marcel Dalio, Conrad Veidt. Uzunluğu / 102 dakika.)

Türk Kısa Filimleri

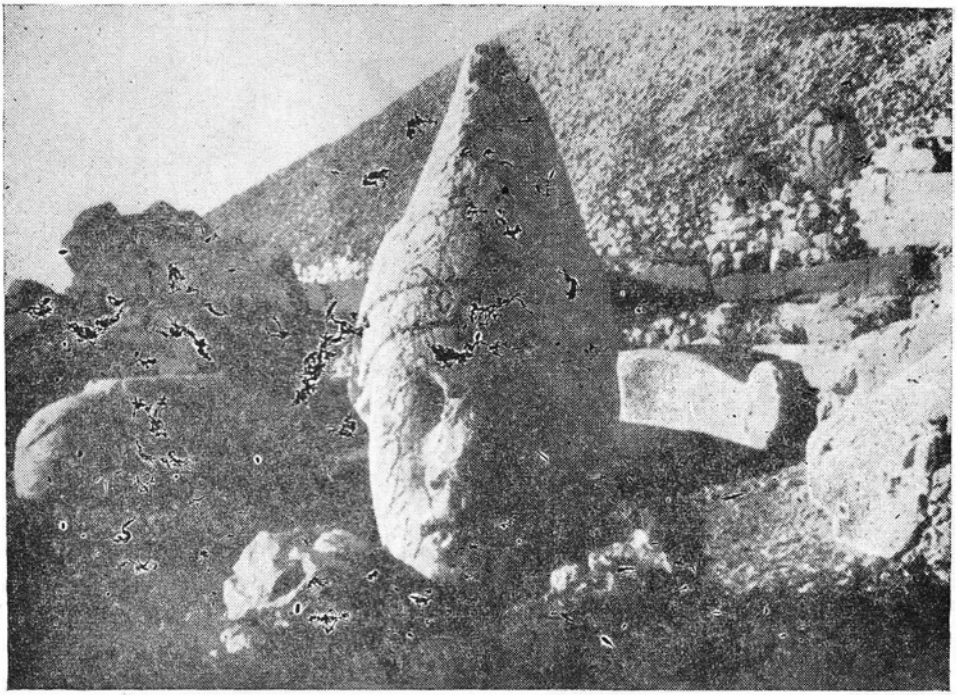

NEMRUT TANRILARI / Sabahattin Eyüboğlu, Aziz Albek

— **HİTİT GÜNEŞİ.** Yönetenler / Mazhar Şevket İpşiroğlu, Sabahattin Eyüboğlu. Görüntüler / W. Stoitzner, H. Kicher. Müzik / Adnan Benk, Erdem Buri. Yapım yılı / 1956. Berlin Filim Şenliği Kısa Filim «Gümüş Madalya» ödülü. Uzunluğu / 830 m.

— **KARANLIKTA RENKLER.** Yönetenler / Mazhar Şevket İpşiroğlu, Sabahattin Eyüboğlu. Görüntü yönetmeni / Victor Schamoni. Müzik / Adnan Benk. Yapım yılı / 1957. Uzunluğu / 340 m.

— **SURNÂME.** Yönetenler / Marhar Şevket İpşroğlu, Sabahattin Eyüboğlu. Görüntüler / İlhan Arakon, Aziz Albek. Müzik / Adnan Benk. Yapım yılı / 1959. Uzunluğu / 590 m.

— **NEMRUT TANRILARI.** Yönetenler / Sabahattin Eyüboğlu, Aziz Albek. Görüntüler / Aziz Albek. Konuşan / Teoman Aktürel. Yapım yılı / 1965. Uzunluğu / 473 m.

— **ANA TANRIÇA.** Yönetenler / Sabahattin Eyüboğlu, Aziz Albek. Yapım yılı / 1970. Uzunluğu / 507 m.

— **KARAGÖZ'ÜN DÜNYASI.** Yönetenler / Sabahattin Eyüboğlu, Aziz Albek. Kurgu / Altan Küçükyalçın. Konuşan / Genco Erkal. Karagözcü / Hidayet Gülen. Yapım yılı / 1972. Uzunluğu / 710 m. Madrit'teki Kısa Filimler Şenliği'nde «Gümüş Kuğu» ödülü.

— **KAPTAN.** Konu ve yönetmen / Tonguç Yaşar. Uzunluğu / 1 dakika.

— **YAŞA DON KİŞOT.** Konu ve yönetim / Tonguç Yaşar.

— **AMENTÜ GEMİSİ NASIL YÜRÜDÜ.** Konu / Sezer Tansuğ. Resimleme ve çekim / Tonguç Yaşar.

— **BAHAR NASIL TAMAM OLDU.** Konu / Sezer Tansuğ. Resimleme / Meral Simer. Çekim / Tonguç Yaşar.

FİLİM GÖSTERİLERİ / ÜLKELER SİNEMASI

MACAR SİNEMASI /

— **EVİMİN YOLU / IGY JÖTTEM** / Miklos Jancso 1964

— **ONBİN GÜNEŞ / TIZEZER NAP** / Ferenc Kosa 1967

FRANSIZ SİNEMASI /

— **THERESE DESQUEYROUX** / Georges Franju 1962

— **PIERRE VE BABASI / PIERRE ET PAUL** / René Allio 1969

POLONYA SİNEMASI /

— **KARA KUZU / ZABIJCIE CZARNA OWCE** / Jerzy Passendorfer 1971

— **POLONYA CANLI - RESİM FİLİMLERİ**

BATI ALMAN SİNEMASI /

— **SOKAKTA BULUNMUŞ / DER FINDLING** / George Moorse 1967

— **WOZZECK** / Rudolf Noelte 1967

— **ŞATO / DAS SCHLOSS** / Rudolf Noelte 1968

— **AŞAĞI BAVYERA'DAN AV SAHNELERİ / JAGDSZENEN AUS NIEDER BAYERN** / Peter Fleischmann 1969

— **KATZELMACHER** / Rainer Werner Fassbinder 1969

— **YOKSUL KOMBACH HALKININ ANİ ZENGİNLİĞİ** / Volker Schlöndorff 1970

SOVYETLER BİRLİĞİ — İTALYA /

— **YİĞİT ADAMLARDIR İTALYANLAR / ITALIANO, BRAVA GENTE** / Giuseppe de Santis 1964

— **SOVYET SANAT FİLİMLERİ**

TÜRK SİNEMASI /

— **GÖKÇE ÇİÇEK / Lütfi Akad 1972** (29 Ocak'ta sunuldu)

— **KISA FİLİMLER** (S. Eyüboğlu ve T. Yaşar'ın filimleri)

AMERİKAN SİNEMASI /

— **CASABLANCA** / Michael Curtiz 1942

— **İKİ SEVGİLİ / JOHN AND MARY** / Peter Yates 1969 (İlk gösteri)

— **YAZ GÜNÜYDÜ / SUMMER OF 42** / Robert Mulligan 1971 (İlk gösteri)

— **BELÂLI ELMAS / THE HOT ROCK** / Peter Yates 1972 (İlk gösteri)

İNGİLİZ SİNEMASI /

— **HÜR DOĞANLAR / BORN FREE** / James Hill 1965 (Çocuk sineması

— **BENİM GÜZEL GÜNLERİM / THE BLISS OF MRS. BLOSSOM** / Joseph Mc Grath 1968 (İlk gösteri)

— **MACBETH** / Roman Polanski 1971 (İlk gösteri)

JAPON SİNEMASI /

— **OKINAWA SAVAŞI / OKINAWA KESSEN** / Kihachi Okamoto 1971 (İlk gösteri)